

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ORYANTİRİNG SPORCULARININ HARİTA OKURYAZARLIK
DÜZEYLERİ İLE LİDERLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ERDOĞAN

**Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Programı**

OCAK, 2024

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ORYANTİRİNG SPORCULARININ HARİTA OKURYAZARLIK
DÜZEYLERİ İLE LİDERLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ERDOĞAN
(Y2116.220016)

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı
Beden Eğitimi ve Spor Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aygül ÇAĞLAYAN TUNÇ

OCAK, 2024

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Oryantiring Sporcularının Harita Okuryazarlık Düzeyleri ile Liderlik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin “Kaynakça” da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (24/01/2024)

Ahmet ERDOĞAN

ÖNSÖZ

Birlikte tez çalışmasına başladığımız günden itibaren fikirleri ve değerli yönlendirmelerinin yanında akademik birikimi ile her zaman bana destek olan ve yoluma ışık tutan saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Aygöl ÇAĞLAYAN TUNÇ'a,

Eğitim hayatımın başlangıcından itibaren maddi manevi her zaman yanımda olarak beni destekleyen çok sevgili anne, babama ve tüm aile bireylerime, tez yazım sürecinin başından sonuna kadar yanımda olan sevgili eşim Esra ERDOĞAN ve oğlum Mert ERDOĞAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ocak, 2024

Ahmet ERDOĞAN

ORYANTİRİNG SPORCULARININ HARİTA OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ İLE LİDERLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 18 yaş ve üstü oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bağımsız değişkenlere göre oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığının değerlendirilmesidir. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu, Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz Liderlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde, 436 katılımcıya ulaşılmış ölçeklerin tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Harita okuryazarlık ölçeği puanları ile öz liderlik ölçeği puanları arasında genel olarak istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları yaşlarına, eğitim düzeylerine, aile yapısına, anne ve baba eğitim düzeyine, yaşamının çoğunu geçirdiği yere, doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisi olup olmamasına, coğrafi bilgilere ilgisi olup olmamasına ve topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Oryantiring, Harita Okuryazarlığı, Liderlik

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MAP LITERACY LEVELS AND LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF ORIENTEERING ATHLETES

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship between the map literacy scale and self-leadership scale mean scores of orienteering athletes aged 18 and over and to evaluate whether the map literacy scale and self-leadership scale mean scores of orienteering athletes differ according to independent variables. Demographic Information Form, Map Literacy Scale and Self-Leadership Scale developed by the researcher were used in the study. During the data collection process of the research, all surveys from 436 participants were evaluated.

A generally statistically significant, positive, low-level relationship was found between the map literacy scale scores and the self-leadership scale scores. It is seen that the map literacy scale and self-leadership scale mean scores do not differ statistically significantly according to gender. In addition, the participants' map literacy scale and self-leadership scale score averages depend on their age, education level, family structure, mother and father education level, where they spend most of their lives, whether they are interested in nature and/or natural events, whether they are interested in geographical information, and whether they feel comfortable in the community. depending on how you define it was observed that there was a statistically significant difference.

Keywords: Orienteering, Map Literacy, Leadership

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Problemi	2
B. Araştırmanın Hipotezleri	3
C. Araştırmanın Amacı	4
D. Araştırmanın Önemi	4
E. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
II. GENEL BİLGİLER.....	5
A. Oryantiring.....	5
1. Koşarak Oryantiring (Foot-O)	6
2. Bisikletli Oryantiring (MTB-O).....	7
3. Kayaklı Oryantiring (Ski-O)	8
4. Trail Oryantiring (Trail-O)	9
B. Harita Okuryazarlığı	10

1. Harita Üzerinde Konum Belirleme:	12
2. Harita Üzerine Bilgi Aktarma:	12
3. Amaçlarına Uygun Harita Seçme:	12
4. Haritalardan Yararlanarak Hesaplamalar Yapma:	12
5. Mekânsal Dağılışı Algılama:	12
6. Haritayı Doğru Biçimde Yorumlama:	12
7. Taslak Haritalar Oluşturma:	13
8. Küre ve Atlas Kullanma Becerileri:	13
a. Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	13
b. Yön bulma becerisi	13
c. Konum ve koordinat becerisi	13
d. Ölçek kullanma becerisi	13
e. Uzaklık ölçme becerisi	14
f. Harita okuma ve yorumlama becerisi	14
C. Öz Liderlik	14
1. Duygusal Zeka ve Öz Liderlik	15
2. Motivasyon ve Öz Liderlik	15
3. Hedef Belirleme ve Sorumluluk Alma	15
4. Öz Liderlik ve İş Dünyası	16
5. Öz Liderlik Stratejileri	16
a. Davranış odaklı stratejiler	16
b. Doğal ödüllendirme stratejisi	17
c. Yapıcı düşünce modeli	17
III. YÖNTEM	19
A. Araştırmanın Metodu	19
B. Araştırma Evreni	19

C. Veri Toplama Aracı	19
1. Demografik Bilgi Formu.....	19
2. Harita Okuryazarlık Ölçeği.....	20
3. Öz Liderlik Ölçeği	20
D. Verilerin Toplanması	21
E. Verilerin Analizi	21
F. Araştırmanın Etiği	22
IV. BULGULAR.....	23
V. TARTIŞMA	39
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
VII.KAYNAKÇA	50

KISALTMALAR LİSTESİ

Foot-O	: Foot Orienteering
HOÖ	: Harita Okuryazarlık Ölçeği
İOF	: International Orienteering Federation
MTB-O	: Mountain Bike Orienteering
ÖLÖ	: Öz Liderlik Ölçeği
Ski-O	: Ski Orienteering
TOF	: Türkiye Oryantiring Federasyonu
Trail-O	: Trail Orienteering

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Harita okuryazarlığı becerisinin aşamaları.....	11
Çizelge 2. Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları	20
Çizelge 3. Normallik Varsayımına İlişkin Bulgular.....	22
Çizelge 4. Katılımcıların Sosyo-demografik özellikleri.....	23
Çizelge 5. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamaları.....	24
Çizelge 6. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeğine Verdikleri Cevapların Yüzdeleri	25
Çizelge 7. Katılımcıların Cinsiyete Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları.....	25
Çizelge 8. Katılımcıların Yaşa Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları.....	26
Çizelge 9. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	27
Çizelge 10. Katılımcıların Aile Yapısına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	28
Çizelge 11. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	29

Çizelge 12. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	30
Çizelge 13. Katılımcıların Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yere Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	32
Çizelge 14. Katılımcıların Doğa ve/veya Doğa Olaylarına İlgisi Olup Olmamasına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları	33
Çizelge 15. Katılımcıların Coğrafi Bilgilere İlgisi Olup Olmamasına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları	34
Çizelge 16. Katılımcıların Topluluk İçinde Kendini Nasıl Tanımladığına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları	35
Çizelge 17. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi Bulguları.....	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Koşarak Oryantiring.....	7
Şekil 2. Bisikletli Oryantiring	8
Şekil 3. Kayaklı Oryantiring	9
Şekil 4. Trail Oryantiring	10

I. GİRİŞ

Hızla gelişen ve her gün değişen dünyamızda bir yerlere ulaşmak için zamana karşı verilen mücadele dijitalde olsa harita kullanma ve okuyabilme kabiliyetini gittikçe önemli kılmaktadır. Bu duruma bireyleri en hızlı adapte etme yollarından birinin oryantiring sporu olduğu düşünülmektedir ve harita öğretimiyle ilgili yapılan çalışmalar bunu desteklemektedir.

Oryantiring, harita ve pusuladan yararlanılarak, harita üzerine işaretlenmiş ve gerçek arazi üzerine yerleştirilmiş hedeflerin en kısa sürede ve harita üzerinde belirtilen sırayla tamamlanmasını hedefleyen bir doğa sporudur (International Orienteering Federation [İOF], 2023). Oryantiring branşında sporcu parkurda tek başına mücadele etmektedir. Yarışma sürecinde sporcu, kondisyonunun yanında psikolojik süreçlere de ihtiyaç duymaktadır. Çalışmamızda bu süreçlerin en önemlilerinden bazılarının çabuk karar verme ve hedef bağlılığı olduğu düşünülmektedir. Bu bakış açısıyla yola çıktığımızda Çağlayan Tunç ve Erdoğan (2023)' in oryantiring sporcularında hedef bağlılığı ve karar verme stillerini farklı değişkenler açısından inceledikleri çalışmaları hedef bağlılığının ve karar vermenin oryantiring sporcularında en önemli süreçlerden biri olduğu düşüncemizi destekler niteliktedir. Şöyle ki oryantiring sporcusu hedefe ulaşmada birden fazla olan rota seçeneğinden, en kısa ve en az enerji sarf edeceği rotayı en kısa sürede tercih etmeli, bu rotayı izlerken de hedefe ulaşmada son derece kararlı olmalıdır. Oryantiring branşı bu yönleriyle harita okuryazarlık düzeylerinin artışıını desteklemekte ve hızlandırmaktadır.

Harita okuryazarlığı bireylerin konumlarını anlamaları ve olaylar ve yerler arasındaki ilişkileri bulmaları açısından son derece faydalıdır. Çünkü harita okuryazarlığı bir harita üzerindeki tüm unsurların (semboller, başlıklar, ölçekler, renkler vb.) bir araya getirilmesiyle analiz edilebilir, yorumlanabilir ve değerlendirilebilir (Akengin vd., 2016). Her türlü haritanın kullanımı ve okunmasıyla ilgili olarak okullarımızda küçük yaşlardan itibaren eğitim verilmektedir. Bu eğitimler verilirken uygulamalı olarak öğretimi hızlandırmak

ve kalıcı kılmak adına diğer alanlarla iş birliği yapılarak öğretim içerikleri hazırlanmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde harita öğretiminde en etkili branşlardan birinin oryantiring olduğu üzerinde durulmakta ve çeşitli etkinlikler oluşturularak öğretim aracı olarak kullanılması önerilmektedir. Oryantiring sporu bireye kendine güvenme, karalılık, sorunlarla mücadele etme, karar verme, başarısızlıkla yüzleşme ve aldığı kararların sonuçlarına katlanma, başarma hissi gibi duyguları ve yetileri yaşama şansı tanıdığından bireyin benliğine doğrudan etki etmektedir.

Bireyin kendine öz güven duyması ve öz liderlik özelliklerinin yüksek olması oryantiring branşı gibi bireysel sporlarda sporcu için oldukça önemlidir. Lovelace vd. (2007) göre, öz liderlik paylaşımcı liderliğin temelini teşkil etmektedir. Çünkü insanlar diğerleri ile bu süreci paylaşabilmeleri için öncelikle kendi kendine liderlik edebilmelidirler (Houghton vd., 2007). Bu branş bireyin öz yeterlilik ve öz liderlik gibi becerilerini doğrudan etkilemekte ve bu branşı yapmayan bireylere göre öne çıkarmaktadır. Yapılan çalışmalar bu bakış açımızı desteklemektedir. Özcan (2007)' ın yaptığı bir çalışmada öğrencilerden bazıları oryantiring sporu yapmaya başladıktan sonra “bir oyun, müsabaka vb. aktivitelerde lider olmak ve arkadaşlarının kendisine akıl danışmalarının hoşuna gittiğini beyan etmiştir. Öz-liderlik, enerjisini kendi ilkelerini sürdürmeye adanmalarını ifade eder (Göksoy vd., 2014). Bu aşamada lider, kendisini tanıır, bilgilerini belirtir ve daha sonra biyolojik planlarını, stratejilerini ve planlamalarını oluşturur, hayata geçirir; bu aşamadan sonra elde edilen bilgileri üretilmesini sağlar ve diğerleriyle paylaşır (Lovelace vd., 2007).

Bu araştırmada oryantiring sporu yapan bireylerin demografik bilgileri belirlenerek harita okuryazarlıkları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişki durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma, branş üzerinde yapılmış olan araştırmaların sınırlılığından dolayı yeni yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından literatür için önemlidir.

A. Araştırmanın Problemi

Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık düzeyleri ile liderlik özellikleri arasında ilişki var mıdır?

B. Araştırmanın Hipotezleri

1.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

2.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

3.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları eğitim düzeyi göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

4.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları aile yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

5.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları anne eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

6.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

7.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

8.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisi olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

9.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları coğrafi bilgilere ilgisi olup olmamasına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

10.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

11.Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur.

C. Araştırmanın Amacı

Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık düzeyleri ile liderlik özellikleri arasında ilişkinin incelenmesidir.

D. Araştırmanın Önemi

Branş üzerinde yapılmış olan araştırmaların sınırlılığından dolayı yeni yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından literatür için önemli katkılar sağlayacağı düşünölmektedir.

E. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, 2022-2023 yılında İzmir ilinde bulunan 18 yaş ve üzeri oryantiring sporcularını temsil etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Oryantiring

Doğa sporları kategorisinde yer alan oryantiring, orman, park, okul bahçesi gibi çeşitli arazilerde düzenlenebilen, katılımcıların harita ve pusula kullanarak hedef noktalarına en hızlı şekilde ulaşmaya çalıştığı bir spor dalıdır (Church vd., 2001).

Oryantiring, sporcuların özel haritalarla belirlenmiş bir arazide; hedef bulma yeteneği, pusula kullanma becerisi, zihinsel kapasite ve fiziksel performanslarını kullanarak harita üzerinde işaretlenmiş hedefleri en kısa sürede bulmalarını gerektiren, günümüzde giderek daha fazla tanınan bir spor dalıdır. Oryantiring, öğrenilmiş bilgileri kullanarak zaman baskısı altında; rota planlaması, harita okuma yeteneği, çevresel göstergelere dikkat, seçilen rotanın takibi ve değişen çevresel koşullara uygun karar verme becerilerini içeren bir spor dalıdır (Atakurt, 2018).

Türkiye'de, askerler tarafından ilk defa "Koşarak Hedef Bulma" adı altında oryantiring faaliyeti başlatılmıştır. Harita ve pusula, oryantiringin yanı sıra askerliğin de ortak ve önemli iki unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, oryantiring ilk kez Türk Silahlı Kuvvetleri içinde bir spor dalı olarak aktif hale getirilmiştir (Aksın, 2008).

1970'lerde askeri eğitimlerle tanınan oryantiring sporu, siviller arasında 1999'lardan sonra yayılmaya başlamış ve günümüzde hala aktif olarak icra edilen bir doğa sporudur. Oryantiring, sadece bir doğa sporu olmanın ötesinde, aynı zamanda yerleşim yerleri ve tarihi mekânlar gibi kültürel ve turistik bölgelerde de gerçekleştirilebilme özelliği sayesinde giderek daha popüler hale gelmektedir (Özaltın ve Gül 2006). Ülkemizde oryantiring branşı resmi olarak, 2001 yılında Dağcılık Federasyonu'na bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. 2004 yılında İzcilik Federasyonu'na katılmış ve 2006 yılına kadar Türkiye Oryantiring

Federasyonu'nun kurulmasına kadar İzcilik Federasyonu çatısı altında faaliyet göstermiştir (Türkiye Oryantiring Federasyonu [TOF], 2023).

Uluslararası Oryantiring Federasyonu (İOF) tarafından şu dört disipline ayrılmıştır:

- Koşarak Oryantiring (Foot-O)
- Bisikletli Oryantiring (MTB-O)
- Kayaklı Oryantiring (Ski-O)
- Trail oryantiring (Trail-O)

Yarışma türleri şu şekildedir:

Normal Oryantiring: Zamana karşı yapılan yarışlardır. Katılımcıların arazideki tüm kontrol noktalarını bulmaları gerekir. Yanlış ya da eksik zımbalanmış bir kontrol noktası diskalifiye sebebidir. Bu tür yarışlar deneyim gerektirir.

Skor-Oryantiring: Maksimum puan toplama esasına dayanır. Yeni başlayanlar için uygundur. Her kontrol noktasının belirli bir değeri vardır ve belirlenen süre içinde maksimum puanı elde etmeye çalışırlar. Zamanı aşanlar ceza alır.

Bayrak Oryantiring: Ekipler arasında gerçekleştirilen yarışlardır. Her ekip üyesi sırayla araziye çıkar ve kendilerine ayrılmış kontrol noktalarını bulmaya çalışırlar (TOF, 2023).

1. Koşarak Oryantiring (Foot-O)

Sporcu, bu disiplinde başarılı olabilmek için mükemmel harita okuma becerilerine, kesintisiz konsantrasyona ve yüksek hızlarda koşarken en uygun rotayı belirleyebilecek karar verme yeteneğine sahip olmalıdır (İOF, 2023).

Coğrafi olarak uygun ve haritası bulunan her türlü arazide gerçekleştirilebilen oryantiring türü, yarışmacıların kontrol noktalarına herhangi bir araç kullanmadan sırasıyla en kısa sürede ulaşmayı amaçlar. Aynı zamanda yürüyerek de yapılabilecek olan bu oryantiring türü, en yaygın yapılan ve yarış türleri açısından en geniş çeşitliliğe sahip olan gruptur (Duda ve Nicholls, 1992).

Şekil 1. Koşarak Oryantiring

2. Bisikletli Oryantiring (MTB-O)

Bisikletli oryantiring, sporcuların orman patikalarını ve yollarını kullanarak kontrol noktalarını buldukları bir dayanıklılık sporudur. Bu disiplin, iyi derecede bisiklet kullanımı ve dik yokuşlarla baş etme yeteneği gerektirir hem oryantiring hem de dağ bisikleti tutkunlarını cezbetmektedir. Bisiklet kullanımı sebebiyle sporcuların elleri serbest olmadığı için, kayak oryantiringinde olduğu gibi özel bir harita aparatına ihtiyaç duyarlar. Bisiklete takılan bu özel harita tutucu aparat, sporcuların durmadan ve yüksek hızda haritayı okuyabilmelerini sağlar (İOF, 2023).

Şekil 2. Bisikletli Oryantiring

3. Kayaklı Oryantiring (Ski-O)

Kayaklı oryantiring, zorlu arazilerde önceden hazırlanmış kros kayak parkurlarını kullanarak navigasyon ve kros kayağı unsurlarını birleştiren bir dayanıklılık kış sporudur. Bu spor, yüksek fiziksel dayanıklılık, kuvvet, kayak tekniği ve en uygun rotayı seçme becerisini birleştirir. Kayaklı oryantiring yarışması, sporcuların fiziksel dayanıklılıklarını ve dönüş becerilerini test etmek için tasarlanmıştır. Kayak oryantiring meraklıları, yoğun pist ağında gezinmek ve kontrol noktalarını doğru sırayla ziyaret etmek için ayrıntılı haritalar kullanır. Rota seçerken haritada görülebilen kayak alanı kalitesi, eğimi, mesafesi gibi faktörlere dikkat edin. Kayaklı oryantiring zihinsel ve fiziksel olarak zorlu bir spordur (İOF, 2023). Spor, kros kayakçıların fiziksel becerilerinin yanı sıra matematiksel yeteneklerini, mekansal zekasını, kısa süreli hafızasını ve diğer zihinsel becerilerini gerektirir ve geliştirir. Kayaklı oryantiring yapanlar, özellikle zor ve dar parkurlarda kros kayakçılardan daha hızlı hareket edebilirler. Yüksek

hızlarda kayak yaparken, bir sporcunun haritayı okuyabilme ve parkur üzerinde birden fazla rota seçebilme becerisi çok önemlidir. (İOF, 2023).

Şekil 3. Kayaklı Oryantiring

4. Trail Oryantiring (Trail-O)

Trail Oryantiring, harita okuma becerisine odaklanan, doğal ve kentsel arazide gerçekleşen bir oryantiring sporudur. Bu kural, sınırlı hareket kabiliyetine sahip olanlar da dahil olmak üzere herkesin adil katılımına olanak sağlamak için yürürlüktedir. Hareketlilik için gerekli olan manuel veya elektrikli tekerlekli sandalyeler, bastonlar, yardımcı cihazlar gibi ekipmanlara izin verilir ve yarışma sırasında hızın dikkate alınmadığı durumlarda izin verilir. Buradaki asıl zorluk, haritanın sağladığı bilgilere dayanarak doğru kontrol noktalarının belirlenmesidir. Bu genellikle belli bir mesafeden, genellikle yollar veya patikalar kullanılarak yapılır; bu, sınırlı hareket kabiliyetine sahip kişilerin katılımına olanak tanır. Kontrol noktalarının doğru şekilde tanımlanması, esneklik gerektirmediği için sınırlı hareket kabiliyetine sahip kişilerin eşit şartlarda rekabet etmesine olanak tanır (İOF, 2023).

Şekil 4. Trail Oryantiring

B. Harita Okuryazarlığı

Haritalar, insanların günlük yaşamlarına girişiyle birlikte kolaylık sağlayan önemli bir araç haline gelmiştir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, çeşitli yazılım programları aracılığıyla hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Haritalar, günlük yaşamın her alanında planlama ve uygulama süreçlerinde vazgeçilmez bir hale gelmiştir. Bu araç, insanların ve doğanın içinde bulunan tüm unsurları kapsayan, yeryüzünü keşfetmeyi mümkün kılan ve evrenimiz hakkında önemli bilgiler sağlayan temel bir kaynak işlevi görmektedir (Akkuş ve Kuzey, 2018).

Harita genel olarak dünyanın büyük bir kısmının veya tamamının belirli bir ölçüde küçültülerek bir düzleme aktarılması olarak tanımlanır (Ünlü, 2008). Harita okuryazarlığı, sadece duvardaki haritanın içeriğini anlamayı ve üzerinde analiz, sentez ve değerlendirme yapmayı değil, aynı zamanda yaşamın içinde

bulunan her türlü görseli doğru bir şekilde gözlemleyip, yorumlama yeteneğini de içermektedir (Duman ve Girgin, 2007).

Harita okuryazarlığı, görsel verilerin doğru bir şekilde yorumlanması ve çıkarımların yapılabilmesini ifade eder. Özellikle sosyal bilgiler dersinde, harita okuryazarlığı, haritaları anlama ve analiz etme becerisini içerir. Bireylerin mekânsal bilincini artırmak için yerel çevrelerinden başlayarak ilçe, il, bölge gibi kavramları anlamalarını sağlar (Tunçel, 2008). Bu beceri, sadece haritaları değil, aynı zamanda bilimsel göstergeleri, grafikleri, şemaları ve diğer görsel öğeleri yorumlama yeteneğini kapsar. Harita okuryazarlığı, bireylere günlük hayatta karşılaştıkları mekânsal problemleri etkili bir şekilde çözme becerisi kazandırır. Sadece bilgiyi bilmekle kalmaz, aynı zamanda anlama, uygulama, analiz etme, sentezleme ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirir. Harita okuryazarlığı becerisine sahip bireyler günlük hayatta karşılaştığı mekânsal problemleri daha kolay çözümleyebilmektedir (Taş, 2008).

Bireylerde harita okuryazarlığını artırmak için, görsel materyallerle, örneğin harita, küre, uydu görüntüleri, hava fotoğrafları ve diyagramlarla etkileşimli çalışmalar yapmak önemlidir. Bu becerinin kazandırılması, bireylerin hayatını kolaylaştırmanın yanı sıra, ülkenin sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasına katkıda bulunabilecek nitelikli bireylerin yetişmesine olanak tanır (Cendek, 2015). Harita okuma, lejant anlama, sembol ve renkleri yorumlama gibi becerileri kazandırmak için interaktif yöntemler kullanılmalıdır. Halihazırda, günümüz teknolojisinde, araçların hareket yönünü belirten yazılım dillerini anlayabilmek ve yorumlayabilmek için harita okuryazarlığına sahip olmak önemlidir (Sönmez, 2019). Harita okuryazarlığı becerisinin aşamaları, Çizelge 1.'de açıklanmıştır.

Çizelge 1. Harita okuryazarlığı becerisinin aşamaları

Harita üzerinde konum belirlemek
Harita üzerine bilgi aktarmak
Amacına uygun harita seçmek
Haritalardan yararlanarak hesaplamalar yapma
Mekânsal dağılışı algılamak
Haritayı doğru biçimde yorumlamak
Taslak haritalar oluşturmak
Küre ve atlas kullanma becerileri

1. Harita Üzerinde Konum Belirleme:

Harita okuryazarlığı, bir kişinin harita üzerinde kendi konumunu belirleme yeteneğini içerir. Bu, haritadaki koordinat sistemlerini anlama, referans noktalarını kullanma ve konumunuzu harita üzerinde doğru bir şekilde tespit etme becerisini içerir. Konum bilgisine sahip olup, bu bilgiyi işlevsel bir şekilde kullanabilmek için enlem ve boylam bilgisinin de önemi ortaya çıkmaktadır (Balcı ve Yıldırım, 2023).

2. Harita Üzerine Bilgi Aktarma:

Harita üzerine bilgi aktarma, belirli bir konum veya bölge hakkında bilgileri harita üzerine ekleyebilme yeteneğini ifade eder. Bu, notlar almak, ölçümler eklemek veya belirli özellikleri vurgulamak gibi çeşitli yöntemleri içerebilir (Kartal ve Koç, 2017).

3. Amaçlarına Uygun Harita Seçme:

Farklı amaçlar için farklı türde haritalar bulunur. Harita okuryazarlığı, belirli bir amaca uygun harita seçme yeteneğini içerir. Örneğin, bir seyahat planı için yol haritası, topoğrafik bilgiler için topoğrafik harita tercih edilebilir.

4. Haritalardan Yararlanarak Hesaplamalar Yapma:

Haritalar, mesafe, alan, yükseklik gibi ölçümleri içerebilir. Harita okuryazarlığı, bu ölçümleri kullanarak hesaplamalar yapabilme yeteneğini içerir. Örneğin, iki nokta arasındaki mesafeyi ölçmek veya bir bölgenin alanını hesaplamak.

5. Mekânsal Dağılışı Algılama:

Haritalar, belirli özelliklerin mekânsal dağılımlarını gösterir. Harita okuryazarlığı, bu mekânsal dağılımları analiz ederek, belirli özelliklerin nerede yoğunlaştığını veya nasıl dağıldığını anlama yeteneğini içerir.

6. Haritayı Doğru Biçimde Yorumlama:

Harita üzerindeki sembollerin, renklerin ve diğer göstergelerin anlamını doğru bir şekilde yorumlama yeteneği, haritayı etkili bir şekilde kullanabilme becerisini içerir (Sönmez, 2010).

7. Taslak Haritalar Oluşturma:

Harita okuryazarlığı, ihtiyaç doğrultusunda basit taslak haritalar oluşturabilme yeteneğini içerir. Bu, belirli bir bölgeyi veya konumu temsil etmek için basit bir harita çizme becerisini içerebilir (Erinç, 2004).

8. Küre ve Atlas Kullanma Becerileri:

Küre ve atlaslar, dünya üzerindeki geniş bölgelerin ve ülkelerin temsili için kullanılır. Harita okuryazarlığı, küre ve atlasları kullanabilme yeteneğini içerir. Bu, koordinat sistemlerini anlama, farklı ölçeklerle çalışabilme ve dünya üzerindeki farklı bölgeleri tanıma yeteneğini içerir.

a. Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi

Semboller, harita okuma sürecinde rehberlik sağlayan önemli araçlardır. Bireylerin haritaları etkili bir şekilde anlamaları için haritalarda bulunan sembolleri bilmeleri ve kavramaları gerekmektedir. Bu bağlamda, harita üzerindeki sembollerin anlamını içeren 'lejant' teriminin bilinmesi önemlidir.

b. Yön bulma becerisi

Yn kavramı bir nesnenin belirli bir noktaya baktığı yn, cepheyi ve bir yerden diğerine gitmek için izlenen yolu ifade eder. Yön bulma, insanların günlük yaşamlarını kolaylaştıran önemli bir beceridir. Bireylerin yn becerilerine sahip olması, sosyal, ekonomik ve zaman açısından fayda sağlamaktadır (Tuna ve Gültekin, 2012).

c. Konum ve koordinat becerisi

Bireylerin dünya üzerinde meydana gelen doğal ve beşeri olayların birbirleriyle ilişkisini kurabilme yeteneği, bu olayların sonuçlarına ulaşma ve değerlendirme yapma becerisi, içinde buldukları konuyla ilgili bilgiye sahip olma yetisiyle bağlantılıdır. Bu nedenle, insanların konum belirleme ve koordinat bulma yeteneklerine sahip olmaları önemlidir (Tuna ve Gültekin, 2012).

d. Ölçek kullanma becerisi

Ölçek, belirli bir alanın istenen oranda küçültülerek bir düzleme aktarılma işlemidir. Harita lekleri aracılığıyla, harita üzerindeki bir uzaklığın gerçek dünyadaki konumu hakkında bilgi edinmek mümkündür.

e. Uzaklık ölçme becerisi

Gerçek dünyadaki uzaklık biriminin harita üzerindeki uzaklık kavramıyla anlaşılabilmesi için, bu süreçte matematiksel işlemlere dair sentez yeteneğine sahip olmanın önemi büyük bir öneme sahiptir (Sönmez, 2019).

f. Harita okuma ve yorumlama becerisi

Harita becerilerine ait en üst düzey nitelik, bilişsel boyutun en yoğun olarak kullanıldığı seviyedir. Bu seviye, harita okuma ve yorumlama becerisinin öne çıktığı bir alandır. Harita okuryazarlığı becerisi aynı zamanda, yeryüzüne dair bilgilerin eğitim, kültür, sanat, tarih, trafik, turizm, tarım, ekonomi ve sağlık gibi çeşitli alanlardaki tüm bilgilerin bir problem çözme yöntemiyle görsel unsurlar üzerine aktarılmasını ve analiz edilmesini sağlamaya yönelik bir beceridir. (Sönmez, 2019).

C. Öz Liderlik

Liderlik, tarih boyunca toplulukları yönlendirmek, ilham vermek ve hedeflere ulaşmak için kilit bir unsur olmuştur. Toplumların ve organizasyonların başarıları, etkili liderlikle sıkı sıkıya bağlıdır. Liderlik, birçok boyutta incelenen karmaşık bir konsepttir ve bu makale, liderlik özellikleri, liderlik stilleri ve liderlik etkinliği üzerine odaklanacaktır (Northouse, 2018).

Liderlik, bireylerin, grupların ve organizasyonların başarılı olmalarında kilit bir role sahiptir. Liderlik, doğuştan gelen özelliklerle birleşen öğrenilen becerilerin bir kombinasyonudur. Önderlik stilleri arasında dönüşümsel liderlik, otokratik liderlik ve demokratik liderlik gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Ayrıca, liderlerin etkinliğini etkileyen çeşitli faktörler, lider-takım ilişkileri ve liderlikteki güç dinamikleri gibi konular incelenmektedir (Cohen ve Ledford, 1994).

Liderlik, sadece yeteneklerin değil, aynı zamanda liderin değerlerinin ve etik prensiplerinin bir yansımasıdır. Başarılı liderler, vizyon sahibi olmanın yanı sıra etik kararlar alma becerisine de sahiptirler. Bu bağlamda, liderlik, sadece bir pozisyonu dolduran bir kişi olmanın ötesinde, etkileme, rehberlik ve motivasyon süreçlerini içeren bir süreç olarak görülmelidir (Luthans, 2002).

Öz liderlik, liderliği başkalarına sergilemeden önce bireyin kendi içsel liderliğini geliştirmesine odaklanan bir liderlik yaklaşımıdır. Bu teori, liderliğin temelinde, bireyin kendi değerleri, hedefleri ve motivasyonları doğrultusunda kendisini yönlendirmesi gerektiğini savunur. Öz liderlik, bireyin içsel kaynaklarını keşfetmesini, anlamasını ve etkili bir şekilde kullanmasını hedefler. Öz liderlik veya süper liderlik, bireyin kendi kendisine liderlik etme becerisi veya kişinin kendi liderlik potansiyelini geliştirmesi olarak tanımlanır. Öz liderlik, bireylerin kendi motivasyonlarını artırmalarıyla bağlantılıdır ve çeşitli alanlarda taşıdığı önem göz ardı edilemez (Türköz, 2010).

Bu liderlik modeli, kişinin kendi içsel kaynaklarından güç alarak etkili bir lider olmasını amaçlar. Öz liderlik, bireyin duygusal zekası, motivasyonu, hedef belirleme ve sorumluluk alma gibi özelliklerini içerir ve kişisel ve profesyonel gelişimi destekler.

1. Duygusal Zeka ve Öz Liderlik

Öz liderliğin temel taşlarından biri duygusal zekadır. Duygusal zeka, duyguları tanıma, anlama, yönetme ve başkalarıyla etkileşimde bulunma yeteneği olarak tanımlanabilir. Öz liderlik, bu duygusal zeka özelliklerini kullanarak bireyin kendi duygusal durumunu yönetmesini ve çevresindeki insanlarla etkileşim kurmasını sağlar. Bu sayede, liderlik becerilerini geliştirmek ve ekibini etkili bir şekilde yönlendirmek mümkün olur (Luthans, 2002).

2. Motivasyon ve Öz Liderlik

Motivasyon, öz liderlikte önemli bir bileşendir. Öz liderlik, bireyin içsel motivasyonunu güçlendirmeye odaklanır ve kişinin kendi hedeflerini belirlemesine, bu hedeflere odaklanmasına ve motivasyonunu sürdürmesine yardımcı olur. Bu, bireyin daha etkili ve tatmin edici bir yaşam sürmesini sağlar (Northouse, 2018). Motivasyon, öz liderliğin temel taşlarından biri olarak liderin kendi başarılarını ve başkalarını yönlendikleri yolda ilerlemelerini sağlamak için kullanılır.

3. Hedef Belirleme ve Sorumluluk Alma

Öz liderlik, bireyin kendi hedeflerini belirleme ve bu hedeflere ulaşmak için sorumluluk alma becerisine odaklanır. Bu, bireyin kariyerinde, eğitiminde veya

kişisel yaşamında daha büyük başarılar elde etmesine olanak tanır (Luthans, 2002). Öz liderlik, bireyin kendi değerlerini belirlemesine ve bu değerlere uygun hedefler koymasına yardımcı olarak anlamlı bir yaşam sürmeye katkı sağlar (Northouse, 2018).

4. Öz Liderlik ve İş Dünyası

İş dünyasında, öz liderlik giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Modern işyerlerinde, bireylerin kendi işlerini yönetme ve sorumluluk alma yetenekleri, şirketlerin başarıları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Öz liderlik, çalışanların daha bağımsız, motive ve üretken olmalarına olanak tanır, bu da şirketlerin daha rekabetçi olmalarını sağlar (Goleman, 1995).

5. Öz Liderlik Stratejileri

Öz liderlik, bireylerin arzuladıkları hedeflere ulaşmak için gerekli öz motivasyonu ve öz yönelimi elde etmek amacıyla kendi üzerlerinde çaba göstermeyi içerir. İstenen bir başarıya ulaşmak için üç temel öz-liderlik kategorisi vardır: davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve olumlu düşünce modeli stratejileri (Manz, 1992).

a. Davranış odaklı stratejiler

Öz liderlik, özellikle davranış odaklı stratejilere vurgu yaparak, kendimizi zorlayıcı, çekici olmayan ancak gerekli görevleri yerine getirirken odaklanmamız gereken öz disiplin stratejilerini önerir. Manz (1992), bu stratejileri öz gözlem yeteneği, kendi kendine hatırlatıcılar oluşturma, öz ödüllendirme ve kendine ceza verebilme gibi uygulamalar olarak tanımlamıştır. Kendi kendine belirlenen hedefler, çalışanların kişisel hedefleri kullanarak kendi yollarını bulmalarına olanak tanır. Bireysel ödül, çalışanların ödülleri hem fiziksel hem de zihinsel açıdan nasıl değerlendirdiklerini temsil eder. Kendi kendini cezalandırma ise çalışanların istenmeyen davranışlarını düzeltme konusundaki çabalarını, bir şey yapmama durumunda duydukları suçluluk duygusuyla ifade eder (Manz, 1979).

Kendi liderlik, başlangıçta belirli görev alanlarında performansla ilgili tutum algılarına sahip olmayı gerektirebilir, yani öz liderlik davranış odaklı stratejilerin uygulanması, iş tatmini algılarını etkileyerek performansı etkileyebilir (Stewart vd., 2011). Çeşitli çalışmalar, zorlu ve özgün hedefler

koyma ve bunları kabul etmenin, bireysel performansı motive etmede büyük bir etkisi olabileceğini ortaya koymuştur (Locke ve Latham, 1990).

Bireyin kendi kendini ödüllendirmesi, somut ödüllerle olabileceği gibi, soyut ve düşünsel bir düzeyde de gerçekleşebilir. Sadece kendi kendini içten bir şekilde tebrik etmek veya hoş bir deneyimi zihinsel olarak canlandırmak da bu kapsamdadır. Bu yöntem, arzu edilen davranışları etkili bir şekilde şekillendirmek için kullanılan kendi kendini düzeltme geri bildirim kadar etkilidir. Negatif davranışların ve başarısız performansların içsel bir olumlu perspektifle sorgulanması, alışkanlık haline gelen suçluluk duygusu ve eleştiri temelli öz cezalandırma davranışından daha etkili olabilir (Manz ve Sims, 2001).

b. Doğal ödüllendirme stratejisi

Doğal ödül stratejileri, bireyin sorumluluğundaki görev veya faaliyetin keyifli yönlerini vurgulayarak motive edildiği veya ödüllendirildiği durumlar oluşturmayı hedefler (Manz ve Neck, 2004). Doğal ödül stratejileri, bir göreve veya aktiviteye hoş ve eğlenceli özellikler eklemeyi ve aktivitenin doğası gereği ödüllendirici yönlerine odaklanarak algıları değiştirmeyi içerir. Örneğin, bir kişi çalıştığı ortamda sevdiği hafif bir müziği açarak, ortama hoş gelen resimler ekleyerek veya bireysel dokunuşlarla kendine daha keyifli bir çalışma ortamı yaratarak doğal ödüllendirme stratejilerini uygulayabilir (Manz ve Neck, 1999). Başka bir alternatif olarak, bir kişi işinin kendisine keyif veren yönlerine odaklanarak, dışarıda hoşlandığı bir kafede çalışabilir veya müşterilerle sosyal bir ortamda buluşmak. Bu tür doğal ödüllendirme stratejilerini hayata geçirerek, işinin güzel yönlerine odaklanarak performansını artırabilir ve motivasyonunu yükseltebilir. Doğal ödül stratejileri, performansı artırmayı hedefleyerek, iş tanımıyla ilişkili davranışlara enerji katmayı ve çalışanın yeteneklerini değerlendirme duygularını harekete geçirmeyi amaçlar (Houghton vd., 2007).

c. Yapıcı düşünce modeli

Yapıcı düşünce modeli izlemleri, verimliliği artırabilen düşünce şeklinin oluşum sürecini kısaltmayı amaçlar. Yapıcı düşünce modeli stratejileri, işe yaramayan inanç ve hipotezlerin belirlenmesini ve değiştirilmesini, mantıksal imgelerle ve olumlu düşüncelerle kendini motive etme pratiğini içerir. Bireyler, öncelikle düşünce yapılarını, işlevsiz irrasyonel inanç ve varsayımları daha yapıcı

düşünce süreçleriyle karşılaştırarak incelemeli ve değiştirmelidir (Neck ve Manz, 1992). Yapıcı düşünce modeli stratejileri, irrasyonel inançları ve varsayımları değerlendirmeyi, bunlarla mücadeleyi, gelecekteki başarılı performansı zihinsel olarak canlandırmayı ve olumlu içerikli kendi kendine konuşmayı içerir. Bireysel performansı engelleyen yaygın ve ciddi düşünce engelleri genellikle stresli veya rahatsız edici durumlarla tetiklenir ve altta yatan işlevsiz inançlardan ve varsayımlardan kaynaklanır (Ellis, 1977, aktaran Uras Bilgin, 2023).

Yapıcı düşünce modelinde, genellikle gerçek ve açıkça görünen fiziksel kas hareketlerinin olmamasına rağmen, bir deneyimin, işin veya görevin sembolik, gizli, zihinsel icadı ya da provası olarak zihinsel imgeleme sıkça tanımlanır (Driskell vd., 1994). Kendi kendine konuşma kalıplarını dikkatlice analiz ederek, negatif veya pesimist düşünceler bastırılabilir ya da ortadan kaldırılabilir ve daha olumlu kendi kendine diyaloglarla değiştirilebilir (Seligman, 1991). Bir görevin veya işin başarılı bir şekilde tamamlanacağını önceden zihninde canlandıran bireylerin, gerçek durumla karşılaştıklarında başarı olasılıklarının çok daha yüksek olduğu iddia edilmiştir (Manz ve Neck, 1999).

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Metodu

Bu çalışmada deneysel olmayan sayısal modellerden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanıldı. İlişkisel tarama modeli (Relational Turn Model), sosyal ilişkilerin ve bağların bireylerin kimlik, davranış ve deneyimleri üzerindeki etkisini vurgulayan bir teorik yaklaşımdır. Tarama modeli şeklindeki araştırmalar bir evren ya da örnekleme herhangi bir zaman diliminde meydana gelen olay, olgu ya da durumların ortaya çıkarılması ve açıklanması çabasıdır (McMillan, 2000). Bu araştırmada tarama modelinden oryantiring sporu ile uğraşan bireylerin harita okuryazarlık düzeyleri ile liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılacaktır.

B. Araştırma Evreni

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde 2022-2023 yılında oryantiring sporu yapan 18 yaş üzeri bireyler oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Katılımcılar gönüllük esasına göre çalışmaya katılmışlardır. Araştırmanın veri toplama sürecinde, 2023 yılı içinde 436 katılımcıya ulaşılmış ölçeklerin tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

C. Veri Toplama Aracı

1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aile yapısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yer, doğa ve/veya doğa olaylarına ilginiz var mı? topluluk içinde kendinizi nasıl tanımlarsınız? gibi sosyo-demografik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla demografik bilgi formu kullanılmıştır.

2. Harita Okuryazarlık Ölçeği

Sönmez (2012) tarafından geliştirilen harita okuryazarlık testi, 25 sorudan oluşan bir başarı testidir. Bu sorular, belirli beceriler altında sınıflandırılmıştır. Bu beceriler ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi, yön bulma becerisi, uzaklık ölçme becerisi sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisidir. Ölçek Ayuldeş ve Akbaş (2023) tarafından yeniden incelenmiştir. İnceleme sonucunda 2005 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan uzaklık ölçme becerisi beceriler arasında iken, 2017 programında çıkarılmıştır. Bu yüzden yapılan araştırmalar sonucunda uzaklık ölçme becerisi soruları HOÖ çıkarılarak, 20 soruya düşürülmüştür. Madde sayısında yapılan bu değişiklikten dolayı, madde analizleri yeniden yapılmış ve KR20 güvenirlik katsayısı 0,770 bulunmuştur. Ölçeğin güvenirlik katsayısı Çizelge 2.' de sunulmuştur.

3. Öz Liderlik Ölçeği

“Öz Liderlik Ölçeği” ilk olarak Anderson ve Prussia (1997) tarafından geliştirilmiş ve daha sonra Houghton ve Neck (2002) tarafından doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılmıştır. Öz Liderlik Ölçeği'nin (Self Leadership Questionnaire) Türkçeye uyarlanması (Tabak, Sığrı, Türköz, 2012) tarafından yapılmıştır iki farklı örnekleme yapılmıştır., ölçeğin orijinal ölçekte olduğu gibi üç boyutlu 29 maddeden ibarettir. Ortaya çıkan üç boyut; ”Davranış Odaklı Stratejiler”, ” Doğal Ödül Stratejileri” ve ”Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri” olarak tanımlanmıştır, cronbach alpha değerinin bütün boyutlar için 0,60'ın üstünde olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik katsayısı Çizelge 2.'de sunulmuştur.

Çizelge 2. Ölçeklerin Güvenirlik Katsayıları

	KR20
Harita Okuryazarlık Ölçeği	0,819
	Cronbach Alpha
Davranış Odaklı Stratejiler	0,837
Doğal Ödül Stratejileri	0,656
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	0,838

Ölçeklerin güvenirlik katsayıları değerlendirildiğinde harita okuryazarlık ölçeği KR20 güvenirlik katsayısı 0,819'dur. Öz liderlik ölçeği alt boyutlarının Cronbach alpha katsayılarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler boyutu

0,837, doğal ödül stratejileri boyutu 0,656, yapıcı düşünce modeli stratejileri boyutu ise 0,838 olarak bulunmuştur.

D. Verilerin Toplanması

Google formlar üzerinden hazırlanmış ölçek linki whatsapp üzerinden katılımcılara ulaştırılmış ve gönüllük esasına göre çalışmaya katılmışlardır.

E. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinin yapılması için IBM SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarının, çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Verilerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı Kolmogorov-Smirnov ve basıklık çarpıklık katsayıları ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testlerinden elde edilen anlamlılık düzeyi 0,05'ten küçük olan verileri için basıklık ve çarpıklık değerleri $\pm 2,0$ arasında olmasında (George ve Mallery, 2010) değerlerin normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği değerlendirilerek analizler parametrik testler ile gerçekleştirilmiştir. Buna göre ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla grubun olduğu durumlarda One Way Anova testi, sürekli değişkenlerin arasındaki ilişkilerin tespiti için ise pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Araştırma verilerine yönelik yapılan çarpıklık ve basıklık değerleri Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 3. Normallik Varsayımına İlişkin Bulgular

	Kolmogorov-Smirnov			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	sd	p		
Ölçek kullanma becerisi	,395	436	,000	-,1847	1,969
Konum ve koordinat belirleme becerisi	,274	436	,000	-,918	-,200
Yön bulma becerisi	,335	436	,000	-1,319	,947
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	,392	436	,000	-,504	1,480
Harita okuma ve yorumlama becerisi	,199	436	,000	-,587	-,723
Harita Okuryazarlık Ölçeği	,172	436	,000	-,958	,132
Toplam					
Davranış Odaklı Stratejiler	,109	436	,000	-1,001	1,780
Doğal Ödül Stratejileri	,201	436	,000	-1,242	1,378
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	,099	436	,000	-,968	1,566

F. Araştırmanın Etiği

Katılımcılara araştırma konusunda bilgi verilerek gönüllü onamları alınmıştır. Araştırma insan haklarına aykırı olmayan, yasal hak ve özgürlüklere engel olmayan biçimde ve tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiş ve katılımcıların bilgileri gizli tutulmuştur. Bu araştırma İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 04.05.2023 tarihli ve 2023/04 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.

IV. BULGULAR

Bu araştırmanın bulguları tablolar ve açıklamalar şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 4. Katılımcıların Sosyo-demografik özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Erkek	378	86,7
Kadın	58	13,3
Yaş		
18-25	354	81,2
25 ve Üstü	82	18,8
Eğitim Durumu		
Lise	37	8,5
Lisans	380	87,2
Lisansüstü	19	4,4
Aile Yapısı		
Çekirdek Aile	344	78,9
Geniş Aile	75	17,2
Parçalanmış Aile	17	3,9
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	34	7,8
İlköğretim	273	62,6
Lise	83	19,0
Lisans	40	9,2
Lisansüstü	6	1,4
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	13	3,0
İlköğretim	243	55,7
Lise	104	23,9
Lisans	66	15,1
Lisansüstü	10	2,3
Yaşamınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer		
Köy/Kasaba	129	29,6
Şehir	172	39,4
Büyükşehir	135	31,0
Doğa Ve/ Veya Doğa Olaylarına İlginiz Var Mı?		
Evet	372	85,3
Hayır	64	14,7
Coğrafi Bilgilere İlginiz Var Mı?		
Evet	366	83,9
Hayır	70	16,1
Topluluk İçinde Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		
Ön Plana Çıkmayı Tercih Ederim	312	71,6
Geri Planda Durmayı Tercih Ederim	124	28,4
Toplam	436	%100

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında katılımcıların %86,7'si erkek %13,3'ü ise kadındır, Yaş dağılımına bakıldığında 18-25 yaş arası katılımcıların oranı %81,2, 25 ve üstü yaş arası katılımcıların oranı ise %18,8'dir. Katılımcıların %8,5'i lise mezunu, %87,2'si lisans mezunu, %4,4'ü ise lisansüstü mezundur. Aile yapısı açısından katılımcıların %78,9'u çekirdek aileye, %17,2'si geniş aileye, %3,9'u ise parçalanmış aileye sahiptir. Anne eğitim durumu değerlendirildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun annesinin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Baba eğitim duruma açısından da en yüksek oranın ilköğretim mezununda olduğu görülmektedir. Katılımcıların %39,4'ü yaşamının çoğunu şehirde geçirirken, %31'i ise büyükşehirde, %29,6'sı ise köy/kasabada geçirmiştir. Katılımcıların %85,3'ünün doğa ve/ veya doğa olaylarına, %85,3'ünün ise coğrafi bilgilere ilgisi vardır. Katılımcıların %71,6'sı topluluk içinde ön plana çıkmayı tercih ederken %28,4'ü ise topluluk içinde geri planda durmayı tercih etmektedir.

Çizelge 5. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamaları

	x	ss	min	max
Ölçek kullanma becerisi	3,49	0,86	0,00	4,00
Konum ve koordinat belirleme becerisi	3,91	1,26	0,00	5,00
Yön bulma becerisi	3,25	1,05	0,00	4,00
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	2,50	0,77	0,00	3,00
Harita okuma ve yorumlama becerisi	2,69	1,23	0,00	4,00
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	15,86	3,74	3,00	20,00
Davranış Odaklı Stratejiler	77,31	10,40	35,00	96,00
Doğal Ödül Stratejileri	8,37	1,72	2,00	10,00
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	27,93	5,13	7,00	35,00

Katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ölçek kullanma becerisi puan ortalaması 3,49, konum ve koordinat belirleme becerisi puan ortalaması 3,91, yön bulma becerisi puan ortalaması 3,25, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi puan ortalaması 2,50, harita okuma ve yorumlama becerisi puan ortalaması 2,69, harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalaması 15,86'dır. Öz liderlik ölçeği alt boyutları değerlendirildiğinde ise davranış odaklı stratejiler puan ortalaması 77,31, doğal ödül stratejileri puan ortalaması 8,37, yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalaması 27,93'tür.

Çizelge 6. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeğine Verdikleri Cevapların Yüzdeleri

Sorular	D	%	Y	%
1	369	84,6	67	15,4
2	385	88,3	51	11,7
3	383	87,8	53	12,2
4	385	88,3	51	11,7
5	404	92,7	32	7,3
6	318	72,9	118	27,1
7	305	70,0	131	30,0
8	365	83,7	71	16,3
9	317	72,7	119	27,3
10	371	85,1	65	14,9
11	351	80,5	85	19,5
12	350	80,3	86	19,7
13	346	79,4	90	20,6
14	319	73,2	117	26,8
15	410	94,0	26	6,0
16	363	83,3	73	16,7
17	260	59,6	176	40,4
18	326	74,8	110	25,2
19	300	68,8	136	31,2
20	288	66,1	148	33,9

Katılımcıların harita okuryazarlık ölçeğine verdikleri cevapların yüzdeleri değerlendirildiğinde en yüksek doğru cevap oranının %94 başarı oranı ile 15. soruda olduğu görülmektedir. En düşük doğru cevap oranı ise %66,1 ile 20. sorudadır.

Çizelge 7. Katılımcıların Cinsiyete Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	p
Ölçek kullanma becerisi	Kadın	378	3,47	0,88	1,424	,158
	Erkek	58	3,62	0,72		
Konum ve koordinat belirleme becerisi	Kadın	378	3,88	1,27	-1,416	,157
	Erkek	58	4,13	1,14		
Yön bulma becerisi	Kadın	378	3,26	1,05	,888	,375
	Erkek	58	3,13	1,06		
Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	Kadın	378	2,52	0,74	1,260	,212
	Erkek	58	2,36	0,94		
Harita okuma ve yorumlama becerisi	Kadın	378	2,67	1,23	-,778	,437
	Erkek	58	2,81	1,26		
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	Kadın	378	15,82	3,75	-,455	,649
	Erkek	58	16,06	3,75		
Davranış Odaklı Stratejiler	Kadın	378	77,40	10,70	,427	,670
	Erkek	58	76,77	8,17		
Doğal Ödül Stratejileri	Kadın	378	8,40	1,71	,800	,424
	Erkek	58	8,20	1,80		
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	Kadın	378	27,88	5,18	,891	,610
	Erkek	58	28,25	4,86		

* $P < 0,05$

Katılımcıların cinsiyete göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Çizelge 8. Katılımcıların Yaşa Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	Yaş	n	\bar{X}	ss	t	p
Ölçek kullanma becerisi	18-25	354	3,62	0,74	5,495	,000*
	25 ve Üstü	82	2,91	1,11		
Konum ve koordinat belirleme becerisi	18-25	354	4,00	1,24	3,082	,002*
	25 ve Üstü	82	3,53	1,26		
Yön bulma becerisi	18-25	354	3,30	0,99	1,902	,060
	25 ve Üstü	82	3,02	1,24		
Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	18-25	354	2,54	0,72	1,899	,060
	25 ve Üstü	82	2,32	0,96		
Harita okuma ve yorumlama becerisi	18-25	354	2,72	1,19	1,140	,257
	25 ve Üstü	82	2,53	1,41		
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	18-25	354	16,21	3,46	3,534	,001*
	25 ve Üstü	82	14,34	4,49		
Davranış Odaklı Stratejiler	18-25	354	77,89	9,64	2,009	,047*
	25 ve Üstü	82	74,84	12,94		
Doğal Ödül Stratejileri	18-25	354	8,48	1,63	2,285	,024*
	25 ve Üstü	82	7,92	2,04		
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	18-25	354	28,24	4,83	2,278	,025*
	25 ve Üstü	82	26,59	6,13		

**P<0,05*

Bu Katılımcıların yaşlarına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve 18-25 yaş arası katılımcıların puanlarının 25 ve üstü yaş katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir. Yön bulma becerisi ve sembolleri anlama ve yorumlama becerisi puan ortalamaları ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri, yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve 18-25 yaş arası katılımcıların puanlarının 25 ve üstü yaş katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 9. Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Eğitim	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Ölçek kullanma becerisi	a.Lise	37	3,91	0,27	7,193	,001*	a>b
	b.Lisans	380	3,47	0,84			
	c.Lisansüstü	19	3,05	1,54			
Konum ve koordinat belirleme becerisi	a.Lise	37	4,91	0,27	13,551	,000*	a>b a>c
	b.Lisans	380	3,83	1,27			
	c.Lisansüstü	19	3,68	1,33			
Yön bulma becerisi	a.Lise	37	3,56	0,68	2,393	,093	a>b
	b.Lisans	380	3,21	1,07			
	c.Lisansüstü	19	3,47	1,02			
Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	a.Lise	37	2,78	0,58	2,795	,062	
	b.Lisans	380	2,47	0,79			
	c.Lisansüstü	19	2,57	0,69			
Harita okuma ve yorumlama becerisi	a.Lise	37	2,72	1,12	,689	,503	
	b.Lisans	380	2,70	1,23			
	c.Lisansüstü	19	2,36	1,53			
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	a.Lise	37	17,91	1,87	6,437	,002*	a>b
	b.Lisans	380	15,69	3,78			
	c.Lisansüstü	19	15,15	4,65			
Davranış Odaklı Stratejiler	a.Lise	37	79,54	9,35	1,155	,316	
	b.Lisans	380	77,19	10,00			
	c.Lisansüstü	19	75,52	17,82			
Doğal Ödül Stratejileri	a.Lise	37	8,72	1,55	1,689	,186	
	b.Lisans	380	8,36	1,67			
	c.Lisansüstü	19	7,84	2,75			
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	a.Lise	37	29,29	4,63	2,104	,123	
	b.Lisans	380	27,87	4,86			
	c.Lisansüstü	19	26,47	9,50			

***P<0,05**

Katılımcıların eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde yön bulma, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Ölçek kullanma becerisi puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından yüksektir. Konum ve koordinat belirleme becerisi puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından ve lisansüstü mezunlarının puanlarından yüksektir. Harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalaması da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından yüksektir. Genel olarak lisans mezunlarının harita okuryazarlık

ölçeğinde daha başarılı olduğu görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

Çizelge 10. Katılımcıların Aile Yapısına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Aile Yapısı	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Ölçek kullanma becerisi	a.Çekirdek Aile	344	3,55	0,81	6,823	,001*	a>b
	b.Geniş Aile	75	3,16	1,07			c>b
	c.Parçalanmış Aile	17	3,64	0,60			
Konum ve koordinat belirleme becerisi	a.Çekirdek Aile	344	3,97	1,21	2,906	,056	
	b.Geniş Aile	75	3,61	1,51			
	c.Parçalanmış Aile	17	4,17	0,80			
Yön bulma becerisi	a.Çekirdek Aile	344	3,33	0,99	5,440	,005*	a>b
	b.Geniş Aile	75	2,89	1,26			
	c.Parçalanmış Aile	17	3,23	0,90			
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	a.Çekirdek Aile	344	2,52	0,75	1,625	,198	
	b.Geniş Aile	75	2,49	0,81			
	c.Parçalanmış Aile	17	2,17	1,01			
Harita okuma ve yorumlama becerisi	a.Çekirdek Aile	344	2,71	1,23	1,315	,269	
	b.Geniş Aile	75	2,52	1,26			
	c.Parçalanmış Aile	17	3,00	1,17			
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	a.Çekirdek Aile	344	16,09	3,61	4,570	,011*	a>b
	b.Geniş Aile	75	14,68	4,28			
	c.Parçalanmış Aile	17	16,23	3,03			
Davranış Odaklı Stratejiler	a.Çekirdek Aile	344	77,35	10,34	,565	,569	
	b.Geniş Aile	75	76,64	11,52			
	c.Parçalanmış Aile	17	79,58	5,08			
Doğal Ödül Stratejileri	a.Çekirdek Aile	344	8,35	1,69	,252	,778	
	b.Geniş Aile	75	8,41	2,01			
	c.Parçalanmış Aile	17	8,64	0,70			
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	a.Çekirdek Aile	344	27,93	4,98	,089	,915	
	b.Geniş Aile	75	28,05	6,25			
	c.Parçalanmış Aile	17	27,47	1,46			

***P<0,05**

Katılımcıların aile yapısına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, yön bulma becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çekirdek aileye sahip olanların ölçek kullanma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Parçalanmış aileye sahip olanların ölçek kullanma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Çekirdek aileye sahip olanların yön bulma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Çekirdek aileye sahip olanların harita okuryazarlık ölçeği toplam puan

ortalamaları geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Konum ve koordinat belirleme becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

Çizelge 11. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Anne Eğitim	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Ölçek kullanma becerisi	a.Okuryazar değil	34	3,14	0,92	3,088	,027*	d>a
	b.İlkokul	273	3,49	0,87			
	c.Lise	83	3,46	0,86			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	3,73	0,77			
Konum ve koordinat belirleme becerisi	a.Okuryazar değil	34	3,91	1,05	4,141	,007*	d>c
	b.İlkokul	273	3,97	1,23			
	c.Lise	83	3,54	1,40			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	4,30	1,13			
Yön bulma becerisi	a.Okuryazar değil	34	3,29	1,05	4,198	,006*	d>c
	b.İlkokul	273	3,21	1,06			
	c.Lise	83	3,08	1,12			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	3,73	0,68			
Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	a.Okuryazar değil	34	2,52	0,82	3,523	,015*	d>c
	b.İlkokul	273	2,46	0,82			
	c.Lise	83	2,43	0,66			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	2,84	0,55			
Harita okuma ve yorumlama becerisi	a.Okuryazar değil	34	2,67	1,40	5,800	,001*	d>c
	b.İlkokul	273	2,64	1,21			
	c.Lise	83	2,46	1,26			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	3,36	0,97			
Harita Okuryazarlık Ölçeği	a.Okuryazar değil	34	15,55	3,35	6,809	,000*	d>c
	b.İlkokul	273	15,79	3,78			
	c.Lise	83	15,00	3,89			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	18,00	2,69			
Toplam Davranış Odaklı Stratejiler	a.Okuryazar değil	34	75,91	8,32	2,274	,079	
	b.İlkokul	273	78,21	10,23			
	c.Lise	83	75,01	12,55			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	77,17	7,60			
Doğal Ödül Stratejileri	a.Okuryazar değil	34	8,67	1,70	1,197	,311	
	b.İlkokul	273	8,44	1,71			
	c.Lise	83	8,13	1,94			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	8,19	1,34			
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	a.Okuryazar değil	34	27,76	4,02	2,302	,076	
	b.İlkokul	273	28,33	5,01			
	c.Lise	83	27,63	6,48			
	d.Lisans /Lisansüstü	46	26,26	3,21			

* $P < 0,05$

Katılımcıların anne eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, konum

ve koordinat belirleme becerisi, yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi, harita okuma ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların ölçek kullanma becerisi okuryazar olmayanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların konum ve koordinat belirleme becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi ilkokul mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi ilkokul mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı lise, ilkokul mezunu olanlardan ve okuryazar olmayanlardan yüksektir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

Çizelge 12. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Baba Eğitim	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Ölçek kullanma becerisi	a.Okuryazar değil	13	3,38	1,12	1,602	,188	
	b.İlkokul	243	3,44	0,90			
	c.Lise	104	3,48	0,85			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	3,68	0,67			
Konum ve koordinat belirleme becerisi	a.Okuryazar değil	13	4,00	1,35	1,620	,184	
	b.İlkokul	243	3,87	1,26			
	c.Lise	104	3,09	1,16			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	4,19	1,05			
Yön bulma becerisi	a.Okuryazar değil	13	3,69	0,48	3,049	,028*	a>b
	b.İlkokul	243	3,21	1,06			a>c
	c.Lise	104	2,45	0,78			d>c
	d.Lisans /Lisansüstü	76	3,50	0,85			
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	a.Okuryazar değil	13	3,00	0,00	2,887	,035*	a>b
	b.İlkokul	243	2,46	0,79			a>c
	c.Lise	104	2,45	0,78			a>d
	d.Lisans /Lisansüstü	76	2,63	0,74			

* $P < 0,05$

Çizelge 12. (devamı) Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyine Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Baba Eğitim	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Harita okuma ve yorumlama becerisi	a.Okuryazar değil	13	2,46	1,50	1,479	,220	
	b.İlkokul	243	2,66	1,21			
	c.Lise	104	2,59	1,31			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	2,94	1,14			
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	a.Okuryazar değil	13	16,53	2,93	3,041	,029*	d>b
	b.İlkokul	243	15,66	3,79			d>c
	c.Lise	104	15,43	4,00			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	16,96	3,13			
Davranış Odaklı Stratejiler	a.Okuryazar değil	13	74,23	9,76	,718	,542	
	b.İlkokul	243	77,69	11,22			
	c.Lise	104	76,53	9,13			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	77,72	9,36			
Doğal Ödül Stratejileri	a.Okuryazar değil	13	8,15	2,03	,308	,819	
	b.İlkokul	243	8,44	1,86			
	c.Lise	104	8,33	1,58			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	8,26	1,41			
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	a.Okuryazar değil	13	28,15	3,67	,643	,588	
	b.İlkokul	243	28,15	5,72			
	c.Lise	104	27,92	4,79			
	d.Lisans /Lisansüstü	76	27,22	3,59			

***P<0,05**

Katılımcıların baba eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde yön bulma becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan katılımcıların yön bulma becerisi puan ortalaması ilköğretim ve lise olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan katılımcıların yön bulma becerisi puan ortalaması lise olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan katılımcıların sembolleri anlama ve yorumlama becerisi baba eğitim düzeyi ilkokul mezunu olanlardan, lise mezunu olanlardan ve lisans/lisansüstü mezunu olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalaması Baba eğitim düzeyi ilkokul mezunu olanlardan ve lise mezunu olanlardan yüksektir. Ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

Çizelge 13. Katılımcıların Yaşamının Çoğunu Geçirdiği Yere Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Yer	n	\bar{X}	ss	F	p	Post-hoc
Ölçek kullanma becerisi	a.Büyükşehir	135	3,58	0,75	2,722	,067	
	b.Köy/Kasaba	129	3,55	0,80			
	c.Şehir	172	3,37	0,98			
Konum ve koordinat belirleme becerisi	a.Büyükşehir	135	4,00	1,21	4,036	,018*	b>c
	b.Köy/Kasaba	129	4,10	1,16			
	c.Şehir	172	3,71	1,33			
Yön bulma becerisi	a.Büyükşehir	135	3,31	1,00	,386	,680	
	b.Köy/Kasaba	129	3,22	1,11			
	c.Şehir	172	3,22	1,04			
Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi	a.Büyükşehir	135	2,45	0,81	,834	,435	
	b.Köy/Kasaba	129	2,57	0,72			
	c.Şehir	172	2,49	0,78			
Harita okuma ve yorumlama becerisi	a.Büyükşehir	135	2,68	1,23	,053	,949	
	b.Köy/Kasaba	129	2,72	1,23			
	c.Şehir	172	2,67	1,24			
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	a.Büyükşehir	135	16,04	3,63	1,530	,218	
	b.Köy/Kasaba	129	16,17	3,52			
	c.Şehir	172	15,47	3,98			
Davranış Odaklı Stratejiler	a.Büyükşehir	135	79,11	9,90	3,597	,028*	a>b
	b.Köy/Kasaba	129	75,73	10,87			
	c.Şehir	172	77,09	10,26			
Doğal Ödül Stratejileri	a.Büyükşehir	135	8,37	1,69	,086	,917	
	b.Köy/Kasaba	129	8,42	1,89			
	c.Şehir	172	8,34	1,62			
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	a.Büyükşehir	135	28,68	4,19	2,144	,118	
	b.Köy/Kasaba	129	27,74	5,83			
	c.Şehir	172	27,50	5,20			

***P<0,05**

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde konum ve koordinat belirleme becerisi puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Yaşamının çoğunu köy/kasabada geçirenlerin konum ve koordinat belirleme becerisi puanı yaşamının çoğunu şehirde geçirenlerden yüksektir. Ölçek kullanma becerisi, yön bulma becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi, harita okuma ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Yaşamının çoğunu büyükşehirde geçirenlerin davranış odaklı stratejiler puan ortalaması yaşamının çoğunu köy/kasabada geçirenlerden yüksektir. Doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

Çizelge 14. Katılımcıların Doğa ve/veya Doğa Olaylarına İlgisi Olup Olmamasına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	İlgi	n	\bar{X}	ss	t	p
Ölçek kullanma becerisi	Evet	372	3,52	0,82	1,762	,082
	Hayır	64	3,28	1,06		
Konum ve koordinat belirleme becerisi	Evet	372	3,93	1,26	,736	,462
	Hayır	64	3,81	1,24		
Yön bulma becerisi	Evet	372	3,20	1,07	-2,045	,041*
	Hayır	64	3,50	0,90		
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	Evet	372	2,48	0,79	-,993	,321
	Hayır	64	2,59	0,68		
Harita okuma ve yorumlama becerisi	Evet	372	2,73	1,23	1,571	,117
	Hayır	64	2,46	1,22		
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	Evet	372	15,89	3,79	,470	,638
	Hayır	64	15,65	3,51		
Davranış Odaklı Stratejiler	Evet	372	77,66	10,20	1,661	,097
	Hayır	64	75,32	11,37		
Doğal Ödül Stratejileri	Evet	372	8,51	1,57	3,295	,002*
	Hayır	64	7,54	2,26		
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	Evet	372	28,00	5,00	,591	,556
	Hayır	64	27,54	5,84		

***P<0,05**

Katılımcıların doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisi olup olmamasına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde yön bulma becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duymayanların yön bulma becerisinin doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duyanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı, ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisinde ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Öz liderlik ölçeği değerlendirildiğinde ise doğal ödül stratejileri alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duyanların puan ortalaması doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duymayanlardan daha yüksektir. Davranış odaklı stratejiler ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Çizelge 15. Katılımcıların Coğrafi Bilgilere İlgisi Olup Olmamasına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	İlgi	n	\bar{X}	ss	t	p
Ölçek kullanma becerisi	Evet	366	3,55	0,80	2,914	,005*
	Hayır	70	3,15	1,08		
Konum ve koordinat belirleme becerisi	Evet	366	4,03	1,21	3,989	,000*
	Hayır	70	3,34	1,33		
Yön bulma becerisi	Evet	366	3,28	1,03	1,696	,091
	Hayır	70	3,05	1,11		
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	Evet	366	2,54	0,74	1,934	,056
	Hayır	70	2,31	0,92		
Harita okuma ve yorumlama becerisi	Evet	366	2,68	1,24	-,160	,873
	Hayır	70	2,71	1,18		
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	Evet	366	16,10	3,64	2,928	,004*
	Hayır	70	14,58	4,03		
Davranış Odaklı Stratejiler	Evet	366	78,40	9,97	5,112	,000*
	Hayır	70	71,65	10,83		
Doğal Ödül Stratejileri	Evet	366	8,52	1,66	4,096	,000*
	Hayır	70	7,61	1,87		
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	Evet	366	28,30	5,00	3,287	,001*
	Hayır	70	26,01	5,40		

***P<0,05**

Katılımcıların coğrafi bilgilere ilgisi olup olmamasına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi puan ortalaması, konum ve koordinat belirleme becerisi puan ortalaması ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ve coğrafi bilgilere ilgisi olan katılımcıların puan ortalamasının coğrafi bilgilere ilgisi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisinde puan ortalamalarının ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri, yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve coğrafi bilgilere ilgisi olan katılımcıların puan ortalamasının coğrafi bilgilere ilgisi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 16. Katılımcıların Topluluk İçinde Kendini Nasıl Tanımladığına Göre Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamalarına Yönelik Bağımsız Örneklem T Testi Bulguları

	Kendini Tanımlama	n	\bar{X}	ss	t	p
Ölçek kullanma becerisi	Ön Plana Çıkma	312	3,48	0,88	-,383	,702
	Geri Planda Durma	124	3,51	0,82		
Konum ve koordinat belirleme becerisi	Ön Plana Çıkma	312	3,93	1,30	,340	,734
	Geri Planda Durma	124	3,88	1,15		
Yön bulma becerisi	Ön Plana Çıkma	312	3,29	1,01	1,442	,150
	Geri Planda Durma	124	3,13	1,13		
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	Ön Plana Çıkma	312	2,52	0,76	,1033	,302
	Geri Planda Durma	124	2,44	0,79		
Harita okuma ve yorumlama becerisi	Ön Plana Çıkma	312	2,67	1,24	-,353	,725
	Geri Planda Durma	124	2,72	1,22		
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	Ön Plana Çıkma	312	15,91	3,80	,528	,598
	Geri Planda Durma	124	15,70	3,62		
Davranış Odaklı Stratejiler	Ön Plana Çıkma	312	78,07	9,60	2,188	,030*
	Geri Planda Durma	124	75,42	12,01		
Doğal Ödül Stratejileri	Ön Plana Çıkma	312	8,53	1,55	2,798	,006*
	Geri Planda Durma	124	7,96	2,04		
Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri	Ön Plana Çıkma	312	28,01	4,98	,502	,616
	Geri Planda Durma	124	27,74	5,51		

**p<0,05*

Katılımcıların topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına göre harita okuryazarlık ölçeği incelendiğinde harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ve alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler ve doğal ödül stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ön plana çıkmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamalarının geri planda durmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Çizelge 17. Katılımcıların Harita Okuryazarlık Ölçeği ve Öz liderlik Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi Bulguları

		Davranış Odaklı Stratejiler	Doğal Ödül Stratejileri	Yapıcı Düşünce Modeli Stratejileri
Ölçek kullanma becerisi	r	,148	,132	,123
	p	,002*	,006*	,010*
Konum ve koordinat belirleme becerisi	r	,198	,176	,132
	p	,000*	,000*	,006*
Yön bulma becerisi	r	,136	,074	,060
	p	,004*	,123	,209
Sembollerini anlama ve yorumlama becerisi	r	,104	,094	,068
	p	,030*	,049*	,155
Harita okuma ve yorumlama becerisi	r	,080	,049	-,002
	p	,094	,309	,962
Harita Okuryazarlık Ölçeği Toplam	r	,187	,146	,103
	p	,000*	,002*	,031*

**p<0,05*

Katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde;

- Ölçek kullanma becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Ölçek kullanma becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Ölçek kullanma becerisi ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Konum ve koordinat belirleme becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Konum ve koordinat belirleme becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Konum ve koordinat belirleme becerisi ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

- Yön bulma becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Yön bulma becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Yön bulma becerisi ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Harita okuma ve yorumlama becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Harita okuma ve yorumlama becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Harita okuma ve yorumlama becerisi ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
- Harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.
- Harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

- Harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ile yapıcı düşünce modeli stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

V.TARTIŞMA

Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, aile yapısı, yaşamının çoğunu geçirdiği yer, doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisinin olup olmaması, coğrafi bilgilere ilgisinin olup olmamasına, topluluk içinde kendini nasıl tanımladığı gibi değişkenlere bağlı olarak değerlendirilmiş ve ulaşılan sonuçlar benzer çalışmalarla tartışılarak yorumlanmıştır.

Katılımcıların cinsiyete göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Kartal ve Koç (2017) harita okuryazarlık seviyelerini etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin ne düzeyde etkili olduğunu tespit etmek üzere yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Duman ve Girgin (2007) harita okuryazarlığının üniversite öğrencilerinin zihinsel haritalarını yapılandırılmaları konulu çalışmasında cinsiyet açısından anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Orhan (2012) oryantiring sporcularının kendi kendine liderlik algıları çalışmasında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar sonuçları açısından ortaya çıkan sonucu destekler niteliktedir. Cinsiyet açısından farklılığın olmaması, oryantiring branşında cinsiyet kategorilerinin varlığı ve haritada oluşturulan parkurların sadece bu kategorilere bağlı olarak değişiklik göstermesi olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların yaşlarına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve 18-25 yaş arası katılımcıların puanlarının 25 ve üstü yaş katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir. Yön bulma becerisi ve sembollerini anlama ve yorumlama becerisi puan ortalamaları ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz

liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri, yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve 18-25 yaş arası katılımcıların puanlarının 25 ve üstü yaş katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir. Demiröz (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre, genç çalışanların öz liderlik algıları, yaş ilerledikçe azalmaktadır. Arlı (2011) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, yaş değişkeni ile öz liderlik arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır; yaşın artmasıyla birlikte öz liderlik davranışının azaldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalar sonuçları açısından ortaya çıkan sonucu destekler niteliktedir. Özellikle 19 yaş ve altındaki çalışanlarda, öz liderlik davranışlarının daha belirgin olduğu belirtilmektedir. Bu çalışma sonuçları bizim çalışmamız ile paralellik göstermektedir. 18-25 yaş arası katılımcıların ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puanlarındaki yüksek performans, bu yaş grubundaki bireylerin teknolojik gelişmelere daha açık ve hızlı adapte olabilecekleri bir dönemde olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca, genç yaş grubundaki bireylerin genellikle daha yüksek algılama düzeyine sahip olmaları da bu becerilerdeki başarıyı etkileyebilir. Yön bulma becerisi ve sembolleri anlama ve yorumlama becerisi puanlarında yaş grupları arasında anlamlı farklılık olmaması, bu becerilerin yaşla doğrudan ilişkili olmadığını gösterebilir. Bu beceriler, yaşın ötesinde daha çok deneyime veya eğitim düzeyine bağlı olabilir. Davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri puanlarında yaş grupları arasında anlamlı farklılıkların olması, genç katılımcıların daha yenilikçi, risk alabilen ve problem çözmeye odaklı olabilecekleri anlamına gelebilir. Bu, genç yaş grubunun liderlik potansiyeli açısından avantajlı olabileceğini işaret edebilir.

Katılımcıların eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Ölçek kullanma becerisi puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından yüksektir. Konum ve koordinat belirleme becerisi puan ortalaması istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından ve lisansüstü mezunlarının puanlarından yüksektir. Yön bulma becerisi puan ortalaması ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalaması da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ve lise mezunlarının puanları lisans mezunlarının puanlarından yüksektir. Genel olarak lisans mezunlarının harita okuryazarlık ölçeğinde daha başarılı olduğu görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Görmüş (2020) 'ün eğitim seviyesi ön lisans ve lisans olan gençlik liderleri ile yaptığı araştırmasında lisansüstü eğitim almış olan liderlerin öz liderlik alt boyut düzeyleri ve toplam öz liderlik düzeyleri benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışmanın sonuçları bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Bu araştırma sonuçları, katılımcıların eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puanlarında belirgin farklılıklar ortaya koymaktadır. Bu farklılıkları, Lise mezunlarının harita okuma ve yorumlama becerilerinde yüksek başarı elde etmeleri, lise eğitiminde coğrafya veya benzeri derslerin daha fazla vurgulanmasıyla ilişkilendirilebilir. Lisans ve lisansüstü mezunlarının daha yüksek ölçek kullanma becerisi puanları elde etmeleri, bu grupların daha fazla akademik deneyime ve karmaşık problemleri çözme yeteneğine sahip olmalarıyla ilişkilendirilebilir. Lise mezunlarının konum ve koordinat belirleme becerilerinde yüksek puanlar alması, temel coğrafya bilgisi ve pratik deneyimlerle ilişkilendirilebilir. Lise mezunlarının yüksek yön bulma becerisi puanları, genç yaşta edinilen pratik deneyimlerin ve günlük yaşamda kullanılan coğrafi bilgilerin etkisi olabilir. Lisans mezunlarının genel harita okuryazarlık ölçeğinde daha başarılı olmaları, üst düzey akademik eğitim ve analitik düşünce yetenekleriyle ilişkilendirilebilir. Davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmaması, liderlik yeteneklerinin eğitim düzeyiyle doğrudan ilişkili olmayabileceğini gösterebilir.

Katılımcıların aile yapısına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, yön bulma becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak

anlamli düzeyde farklılaşmaktadır. Çekirdek aileye sahip olanların ölçek kullanma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Parçalanmış aileye sahip olanların ölçek kullanma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Çekirdek aileye sahip olanların yön bulma becerisi geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Çekirdek aileye sahip olanların harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamaları geniş aileye sahip olanlardan yüksektir. Konum ve koordinat belirleme becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Çekirdek aileye sahip olanların harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarının geniş aileye sahip olanlardan yüksek olması, bu aile yapısının bireylerin coğrafi konularda daha yetkin olmalarını destekleyebileceğini düşündürebilir. Öz liderlik ölçeği puanlarında aile yapıları arasında anlamlı fark bulunmaması, liderlik becerilerinin aile yapısından ziyade bireysel yetenekler, eğitim ve deneyim gibi faktörlere daha fazla bağlı olabileceğini gösterebilir. Bu sonuçlar belirli becerilerin aile yapılarına bağlı olarak gelişebileceğini, ancak diğer becerilerin bu açıdan farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, bireylerin belirli konularda daha fazla deneyim kazandıkları veya bu becerileri daha fazla geliştirdikleri anlamına gelebilir. Sonuç olarak, araştırma sonuçları, aile yapılarının belirli beceriler üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır ancak bu etkilerin farklı beceri kategorileri arasında değişebileceğini göstermektedir.

Katılımcıların anne eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi, yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi, harita okuma ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların ölçek kullanma becerisi okuryazar olmayanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların konum ve koordinat belirleme becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü

olanların yön bulma becerisi ilkokul mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi lise mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların yön bulma becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi ilkokul mezunu olanlardan yüksektir. Anne eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olanların harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı lise, ilkokul mezunu olanlardan ve okuyazar olmayanlardan yüksektir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Araştırmamıza benzer sonuçlar elde eden Erol ve Yazıcı (2015)' in ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirleme çalışması, annelerin eğitim düzeyinin yüksek olmasının coğrafya okuryazarlık ile anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Kartal ve Koç (2017) Ortaöğretim öğrencilerinin harita okuryazarlık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmada, öğrencilerinin harita okuryazarlık düzeyleri anne eğitim düzeyine göre incelendiğinde, öğrencilerin anne eğitim düzeylerine bağlı olarak harita okuryazarlık düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu araştırma sonuçları ise desteklememektedir. Anne eğitim düzeyi ile harita okuryazarlık arasındaki pozitif ilişki, daha yüksek eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarının harita okuryazarlık becerilerinin daha yüksek olabileceğini gösteriyor. Bu durum, eğitim düzeyinin harita okuryazarlığı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşündürebilir. Bu annelerin çocukları, harita sembollerini anlama, koordinatları belirleme ve haritaları yorumlama konularında avantajlı olabileceği düşünülebilir.

Katılımcıların baba eğitim düzeyine göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde yön bulma becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Baba eğitim düzeyi okuyazar olmayan katılımcıların yön bulma becerisi puan ortalaması ilköğretim ve lise olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan katılımcıların yön bulma becerisi puan ortalaması lise olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi okuyazar olmayan katılımcıların sembolleri anlama ve yorumlama

becerisi baba eğitim düzeyi ilköğretim mezunu olanlardan, lise mezunu olanlardan ve lisans/lisansüstü mezunu olanlardan yüksektir. Baba eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalaması Baba eğitim düzeyi ilköğretim mezunu olanlardan ve lise mezunu olanlardan yüksektir. Ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Kartal ve Koç (2017) Ortaöğretim öğrencilerinin harita okuryazarlık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışma öğrencilerin baba eğitim düzeyleri, harita okuryazarlık düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmamakta; farklı düzeylerde baba eğitim düzeyine sahip olan öğrenciler, harita okuryazarlık düzeyleri açısından benzerlik göstermektedir. Erol ve Yazıcı (2015)'nin ortaokul öğrencilerinin coğrafya okuryazarlık düzeylerini belirlenmesi adlı araştırmasında, yüksek baba eğitim oranları ile coğrafya okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur ve bu ilişkiyi destekler niteliktedir. Baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan katılımcıların yön bulma becerisi puanlarının, ilköğretim ve lise mezunu olanlardan yüksek olması, eğitim düzeyi düşüldükçe bu beceride artan bir başarı gösterildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, temel yön bulma yeteneklerinin, daha düşük eğitim düzeyine sahip bireyler arasında daha belirgin olabileceğini düşündürülebilir. Baba eğitim düzeyi lisans/lisansüstü olan katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği toplam puanının, ilköğretim ve lise mezunu olanlardan yüksek olması, genel harita okuryazarlık düzeyinin daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler arasında daha yüksek olabileceğini gösterebilir. Ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisi ile ilgili puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaması, bu becerilerin baba eğitim düzeyinden bağımsız olarak benzer performans gösterdiği düşünülebilir.

Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yere göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde konum ve koordinat belirleme becerisi puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Yaşamının çoğunu köy/kasabada geçirenlerin konum ve koordinat

belirleme becerisi puanı yaşamının çoğunu şehirde geçirenlerden yüksektir. Ölçek kullanma becerisi, yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi, harita okuma ve yorumlama becerisi ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Yaşamının çoğunu büyükşehirde geçirenlerin davranış odaklı stratejiler puan ortalaması yaşamının çoğunu köy/kasabada geçirenlerden yüksektir. Doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. Uras Bilgin (2023)' in yaptığı bir çalışmada bu çalışmanın sonuçları ile zıtlık gösteren şekilde yaşanan yere göre öz liderlik ölçeği ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun sebebi olarak katılımcıların özellik bakımından farklı olması ve katılımcılara yaşadıkları yerin İstanbul, İzmir, Ankara ve diğer şeklinde sorulması aynı zamanda bu çalışmadaki gibi bir ayrımın yapılmaması olduğu düşünülmektedir. Yaşamının çoğunu köy veya kasabada geçirenlerin konum ve koordinat belirleme becerisi puanlarının şehirde yaşayanlardan yüksek olması, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin doğal çevrelerine daha hakim olabileceğini veya şehirde yaşayanların bu tür becerileri daha az kullanma ihtiyacı hissetmiş olabileceğini düşünebilir. Şehirde yaşayanların davranış odaklı stratejilerde daha yüksek puan elde etmesi, büyükşehirdeki yoğun sosyal etkileşim ve rekabet ortamının, bireyleri liderlik konusunda daha stratejik düşünmeye yönlendirmiş olabileceğini gösterebilir. Ölçek kullanma, yön bulma, sembollerini anlama ve yorumlama becerileri ile harita okuma ve yorumlama becerilerinde anlamlı fark bulunmaması, bu becerilerin şehir ve kırsal yaşam arasında genel olarak benzer bir performans sergilediğini düşünebilir. Bu becerilerin, yaşam ortamından daha çok bireyin genel harita okuryazarlığına bağlı olabileceğini gösterebilir. Doğal ödül stratejileri ve yapıcı düşünce modeli stratejilerinde anlamlı fark bulunmaması, bu stratejilerin yaşam ortamından bağımsız olarak genelde benzer şekilde geliştiğini veya yaşam tarzıyla doğrudan ilişkilendirilemeyeceğini düşünebilir. Sonuç olarak, yaşam ortamının, özellikle konum ve koordinat belirleme becerileri ile belirli liderlik stratejileri üzerinde belirgin bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Şehirdeki yoğun ve rekabetçi ortamın, bireylerin belirli

becerilerini geliştirmelerine ve liderlik stratejilerini benimsemelerine katkıda bulunabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisi olup olmamasına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde yön bulma becerisi puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duymayanların yön bulma becerisinin doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duyanlara göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı, ölçek kullanma becerisi, konum ve koordinat belirleme becerisi, sembolleri anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisinde ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Öz liderlik ölçeği değerlendirildiğinde ise doğal ödöl stratejileri alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duyanların puan ortalaması doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duymayanlardan daha yüksektir. Davranış odaklı stratejiler ve yapıcı düşünce modeli stratejileri alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi duymayan katılımcıların yön bulma becerilerinin, ilgi duyan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, doğa olaylarına ilgi duymayan bireylerin pratik yönlendirme becerilerinde daha başarılı olabileceğini düşündürebilir. Ancak, harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ile ilgili beceri alanlarında ve öz liderlik ölçeği değerlendirmesinde genel olarak istatistiksel anlamlı farklar bulunmamıştır. Yani, doğa ve/veya doğa olaylarına ilgi durumu, harita okuryazarlık ve öz liderlik becerileri üzerinde genel bir etkiye sahip değildir. Ancak, öz liderlik ölçeğindeki doğal ödöl stratejileri alt boyutunda ilgi duyanların puan ortalamasının, ilgi duymayanlardan daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, doğa olaylarına ilgi duyan bireylerin, özellikle doğal ödöl stratejilerini daha etkili bir şekilde kullanabileceğini gösterebilir. Diğer alt boyutlarda ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır, bu da ilginin bu özellikleri etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların coğrafi bilgilere ilgisi olup olmamasına göre harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ölçek kullanma becerisi puan ortalaması, konum ve koordinat belirleme becerisi puan ortalaması ve harita okuryazarlık ölçeği toplam puan ortalamasının istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ve coğrafi bilgilere ilgisi olan katılımcıların puan ortalamasının coğrafi bilgilere ilgisi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yön bulma becerisi, sembollerini anlama ve yorumlama becerisi ve harita okuma ve yorumlama becerisinde puan ortalamalarının ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler, doğal ödül stratejileri, yapıcı düşünce modeli stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ve coğrafi bilgilere ilgisi olan katılımcıların puan ortalamasının coğrafi bilgilere ilgisi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kartal ve Koç (2017)'un yaptıkları bir çalışmada farklı coğrafya ilgi düzeylerine sahip öğrenciler arasında genel harita okuryazarlık düzeyleri arasındaki fark anlamlı olarak bulunmuştur. Yaptıkları çalışmada coğrafyaya “Çokça” ilgi duyan öğrencilerin hem “Neredeyse Hiç” ilgi duymayan hem de “Orta Düzeyde” ilgi duyan öğrencilerden okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuçlar bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, Coğrafi bilgilere ilgi duyan bireyler, harita okuryazarlığı ve öz liderlik konularında daha fazla bilgiye ve bilince sahip olabilir. Bu, özellikle ölçek kullanma becerisi, konum belirleme ve liderlik stratejileri gibi konularda daha başarılı olmalarına neden olabilir. Coğrafi bilgilere ilgisi olan katılımcılar, araştırma konusuyla daha fazla ilgilendikleri için motivasyonları daha yüksek olabilir. Bu motivasyon, öğrenme süreçlerini etkileyerek becerilerini artırabilir. Coğrafi bilgilerle ilgilenen kişiler, seyahat deneyimleri veya farklı kültürlerle etkileşimler nedeniyle çeşitli deneyimlere sahip olabilir. Bu deneyimler, harita okuryazarlığı ve liderlik yetenekleri üzerinde olumlu bir etki yapabilir.

Katılımcıların topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına göre harita okuryazarlık ölçeği incelendiğinde harita okuryazarlık ölçeği toplam puanı ve alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Öz liderlik ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında ise davranış odaklı stratejiler ve doğal ödül stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmekte ön plana çıkmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamalarının geri planda durmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapıcı düşünce modeli

stratejileri puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonucun nedenini araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına bağlı olarak harita okuryazarlık ölçeği toplam puanları ve alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Ancak, öz liderlik ölçeği puanları incelendiğinde, davranış odaklı stratejiler ve doğal ödül stratejileri puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu durum, ön plana çıkmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamalarının, geri planda durmayı tercih eden katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yorumlanabilecek olası bir neden, bu katılımcıların liderlik stratejilerinde daha etkili ve belirgin bir rol üstlenme eğiliminde olmaları olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puanları arasındaki ilişkileri, ölçek kullanma becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu, ölçek kullanma becerisinin artmasıyla davranış odaklı stratejilerin de arttığını göstermektedir. Ölçek kullanma becerisi ile doğal ödül stratejileri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ölçek kullanma becerisinin artmasıyla doğal ödül stratejilerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Konum ve koordinat belirleme becerisi ile davranış odaklı stratejiler arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu durum, konum belirleme becerisinin artmasıyla davranış odaklı stratejilerin de arttığını göstermektedir ve benzer şekilde diğer ilişkiler de düşük düzeyde pozitif yönlü olarak belirtilmiştir. Araştırmanın bu sonuçları, belirli harita okuryazarlık becerileri ile öz liderlik stratejileri arasında zayıf ancak pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaptığımız araştırmada harita okuryazarlık ölçeği puanları ile öz liderlik ölçeği puanları arasında genel olarak istatistiksel olarak anlamlı, pozitif düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları yaşlarına, eğitim düzeylerine, aile yapısına, anne ve baba eğitim düzeyine, yaşamının çoğunu geçirdiği yere, doğa ve/veya doğa olaylarına ilgisi olup olmamasına, coğrafi bilgilere ilgisi olup olmamasına ve topluluk içinde kendini nasıl tanımladığına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Elde edilen bulgular, branş üzerinde yapılmış olan araştırmaların sınırlılığından dolayı yeni yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından literatür için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler:

Oryantiring sporcularının harita okuryazarlık ölçeği ve öz liderlik ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. Farklı değişken ve yaş grupları alanda yapılacak araştırmalara ışık tutacaktır.
2. Yapılacak yeni bir çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerini birleştirmek, elde edilen bulguların zenginleştirilmesine katkı sağlayabilir.
3. Çalışmanın farklı kültür ve bölgelerde yapılması önerilmektedir.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ERİNÇ, S. (2004). **Sanat Psikolojisine Giriş**. Ütopya Yayınları, Ankara

GEORGE, D., & MALLERY, P. (2016). **IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference**. Routledge. Sf 114-115.

GOLEMAN, D. (1995). **Emotional intelligence**. New York: Bantam Books.

MANZ, C. (1992). **Mastering Self-Leadership: Empowering Yourself For Personal Excellence**. Englewood Cliffs, Nj.: Prentice-Hall.

MANZ, C. (1979). **Sources Of Control: A Behaviour Modification Perspective**. **Proceedings: Eastern Academy Of Management**, 82-88.

MANZ, C.C. ve NECK, C.P. (1999), **Mastering Self-leadership: Empowering Yourself For Personal Excellence**, Prentice-Hall, Upper Saddle River, NJ

MANZ, C.C. ve SİMS, H.P. JR (2001), **The New Superleadership: Leading Others to Lead Themselves**, Berrett-Koehler.

NORTHOUSE, P. G. (2018). **Leadership: Theory and practice**. Los Angeles: Sage Publications.

LOCKE, E.A. ve LATHAM, G.P. (1990), **A Theory of Goal Setting and Task Performance**, PrenticeHall, Englewood Cliffs, NJ.

SÖNMEZ, Ö. F., (2019). Harita okuryazarlığı. Aksoy,B, Akbaba, B., Kılcan, B., editörler, **Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde**, (s.209-232), Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.

TAŞ, H. İ. (2008). Zihin haritaları, harita okuma ve görselleştirme. Ramazan Özey, Ali Demirci. **Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar**. İstanbul: Aktif Yayınevi, 137, 133-169.

TUNA, F. ve GÜLTEKİN, N. (2012). **Temel Coğrafi Bilgi ve Beceriler Toplumda Ne Ölçüde Kullanılıyor? Yön, Konum ve Harita Becerilerinde Mevcut Durum Analizi**, Milli Eğitim, 41(195), 211-227.

TÜRK DİL KURUMU. (2022). **Türkçe Sözlük 1A-J, (11. Baskı)**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DERGİLER

AKENGİN, H., TUNCEL G. ve CENDEK, E. M. (2016). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 61-69.

AKKUŞ, Z. ve KUZEY, M., (2018). Ortaokul öğrencilerinin harita ve yön becerilerine sahip olma ve bu becerileri yaşama aktarabilme durumları üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(218), 201-234.

ANDERSON, J. S., PRUSSIA, G. E. (1997), "The Self-Leadership Questionnaire: Preliminary Assessment of Construct Validity", *The Journal of Leadership Studies*, 4(2), 119-143.

AYULDEŞ, M., & AKBAŞ, Y. (2023). Oryantiring Uygulamalarının 6. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı ve Harita Okuryazarlık Düzeylerine Etkisi. *EĞİTİM VE BİLİM*, 48(213).

COHEN, S.G. ve LEDFORD, G.E. (1994). The Effectiveness of Self-Managing Teams: A Quasiexperiment, *Human Relations*, 47, 13-43.

DUMAN, B. ve GİRGIN, M. (2007). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Harita Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(17), 185-202

DRISKELL, J.E., COPPER, C. VE MORAN, A. (1994), Does Mental Practice Enhance Performance? *Journal of Applied Psychology*, 79, 481-92.

EROL, H. ve YAZICI, H. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi, 10/15 Fall 2015, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8625>, p. 401-438, Ankara.

- GÖKSOY, S., EMEN, E. VE YENİPİNAR, (2014). Öğretmenlerin öz liderlik rolleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1),103-116.
- GÖRMÜŞ, M., & AYDIN, E. (2020). Gençlik liderlerinde öz liderlik davranışlarının iş doyum düzeyine etkisi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(21), 23-46.
- HOUGHTON, J. D., NECK, P. C. (2002), “The Revised Self-Leadership Questionnaire: Testing A Hierarchical Factor Structure For Self-Leadership”, *Journal of Managerial Psychology*, 17(8), 672-692.
- HOUGHTON, J., GOLDSBY, M., NECK, C., & D’INTINO, R. (2007). Self-Leadership: A Process For Entrepreneurial Success. *Journal Of Leadership And Organizational Studies*, 106-120.
- KARTAL, F. ve KOÇ, H. (2017). Ortaöğretim (9. sınıf) öğrencilerinin harita okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 179-198.
- LOVELACE, K.J., MANZ, C.C. VE ALVES, J.C. (2007). Work stress and leadership development:The role of self-leadership, shared leadership, physical fitness and flow in managing demands and increasing job control. *Human Resource Management Review*, 17(4), 374-387.
- LUTHANS, F. (2002). Positive organizational behavior: Developing and managing psychological strengths. *Academy of Management Executive*, 16(1), 57-72.
- NECK, C., & MANZ, C. (1992). Thought Self-Leadership: The Impact Of Self-Talk And Mental Imagery On Performance. *Journal Of Organizational Behavior*, 681-699.
- SELİGMAN, M. (1991). *Learned Optimism*. New York: Alfred Knopf.
- SENER, J., & MARTİN, J. (2007). Factors Affecting The Turnover Of Different Groups OfPart- Time Workers. *Journal Of Vocational Behavior*, 45-68.
- SÖNMEZ, Ö. F., AKSOY, B. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin harita beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Turkish Studies- International*

Perodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 7/11, 907,1905-1924.

STEWART, G., COURTRIGHT, S., & MANZ, C. (2011). Self-Leadership: A Multilevel Review. Journal Of Management, 185-222.

TABAK, A., SİGRİ, Ü., & TÜRKÖZ, T. (2013). Öz Liderlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması Çalışması. Bilig, 67, 213.

TUNÇ, A. Ç., & ERDOĞAN, A. (2023). Oryantiring Sporcularının Hedef Bağlılığı ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 6(1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 1100-1111.

TUNÇEL, H. (2008). Kentsel mekânın algılanması: Elazığ örneği. Ankara Üniversitesi, V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Ankara, 231-238.

TÜRKÖZ, T. (2010). Çalışanların Öz Liderlik Algısının İzlenim Yönetimi Taktiklerini Kullanımlarına Olan Etkileri: Savunma Sanayinde Uygulamalı Bir Araştırma. Çalışanların Öz Liderlik Algısının İzlenim Yönetimi Taktiklerini Kullanımlarına Olan Etkileri: Savunma Sanayinde Uygulamalı Bir Araştırma. Ankara, Ankara, Türkiye: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı.

ÜNLÜ, M. (2008). Thought development in geography teaching. World Applied Science Journal, 4 (1), 70- 74.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1 "Türkiye Oryantiring Federasyonu", https://dosya.oryantiring.org.tr/egitim/oryantiring/oryantiring_tanitim_sunumu.pdf, (Erişim tarihi: 5 Kasım 2023)

URL-2 "Uluslararası Oryantiring Federasyonu", <https://orienteering.sport/orienteering/>, (Erişim tarihi:7 Kasım 2023)

URL-3 "Uluslararası Oryantiring Federasyonu", <https://orienteering.sport/mtbo/>, (Erişim tarihi:7 Kasım 2023)

- URL-4 “Uluslararası Oryantiring Federasyonu”,
<https://orienteering.sport/skio/> (Erişim tarihi:7 Kasım 2023)
- URL-5 “Uluslararası Oryantiring Federasyonu”,
<https://orienteering.sport/trailo/> (Erişim tarihi:7 Kasım 2023)

TEZLER

- AKSIN, K. (2008). Oryantiring Sporunda Kent İçi Organizasyonlar Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ATAKURT, E. (2018). Oryantiring Sporcularının Bilişsel Becerilerinin Sürat ve Hafıza Oryantiring Parkur Performansı Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- ARLI, Ö. (2011) Bazı Öncül ve Ardıllarıyla Öz Liderlik: İlköğretim Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- BALCI, A., & YILDIRIM, S. (2023). Sosyal bilgiler öğretiminde harita okuryazarlığı. *International Journal of Geography and Geography Education*, (50), 146-163.
- CENDEK, M. E. (2015). Öğrencilerde harita okuryazarlığının geliştirilmesine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. Unpublished master's thesis). Marmara University, İstanbul.
- CHURCH, M. A., ELLIOT, A. J. AND GABLE, A. L. (2001). Perceptions of Classroom Environment, Achievement Goals and Achievement Outcomes. *Journal of Educational Psychology*. 93, 43-54.
- DEMİRÖZ, K.C. (2015). Genç Çalışanların Öz Liderlik Algılarıyla Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi Tarzı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

- DUDA, J. L. AND NICHOLLS, J. G. (1992). Dimensions of Achievement Motivation in Schoolwork and Sport. *Journal of Educational Psychology*. 84, 290-299.
- GENÇTÜRK, E. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Coğrafya Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ORHAN, R. (2012). Oryantiring sporcularının kendi kendine liderlik algıları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman.
- ÖZCAN, F. (2007) Oryantiring Sporunun İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bireysel Davranışları ile Matematik – Mantıksal Zekâ Gelişimleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, s. 3, 7, 19, 20, 21, 30, 69, 132
- PEKE, K. (2020). Oryantiring katılımcılarının spora bağlılıkları ve zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- SÖNMEZ, Ö. F. (2010). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde harita becerileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- URAS BİLGİN, E. S. (2023). İş yaşamında bilinçli farkındalığın ve duygu düzenlemenin öz-liderlik becerileri üzerine etkileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.